

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Ганна Бондаренко

канд. іст. наук, доцент кафедри мовної та профільної підготовки

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(61022, Харків, майдан Свободи, 4);

e-mail: abondarenko@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9991-7561>

Стаття присвячена обґрунтуванню вивчення історії та культури України як ключового чинника формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів у вищій школі. У межах дослідження проаналізовано сучасні наукові підходи до структури міжкультурної комунікації та визначено, що мовна підготовка не забезпечує повноцінного розуміння соціокультурних норм без інтеграції матеріалу історико-культурного змісту. Актуальність роботи зумовлена потребою в оновленні методичних підходів до підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, посиленням ролі гуманітарних дисциплін у розвитку міжкультурного діалогу й необхідністю подолання культурних бар'єрів у процесі навчання. Викладання історії України та української культури іноземним студентам набуває особливого значення, оскільки виконує не лише освітню, а й важливу іміджеву функцію, сприяючи формуванню цілісного уявлення про Україну в глобальному просторі.

Мета статті – визначити значення культурної та історичної підготовки іноземних студентів як необхідної умови ефективної міжкультурної взаємодії, що забезпечує глибше розуміння смислових, прагматичних і контекстуальних особливостей комунікації в українському суспільстві. Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, що поєднує напрацювання з теорії міжкультурної комунікації, культурології та освітньої антропології. Для з'ясування впливу культурного складника на формування міжкультурної комунікативної компетентності застосовано метод структурно-функціонального аналізу та елементи педагогічного спостереження.

Отримані результати демонструють, що матеріали з історії, культури й національних традицій України сприяють формуванню цілісного культурного бачення, розширюють контекст навчальної взаємодії, підвищують рівень мотивації та створюють умови для розвитку

комунікативної гнучкості. Виявлено, що системне опрацювання культурних смислів і ціннісних орієнтацій суттєво підсилює здатність студентів до інтерпретації культурних відмінностей, підвищує толерантність та забезпечує ефективнішу адаптацію до українського соціокультурного простору. Отримані результати мають практичне значення для розроблення методичних рекомендацій і навчальних програм, спрямованих на вдосконалення системи міжкультурної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти в умовах інтернаціоналізації університетського освітнього простору.

Ключові слова: іноземні студенти, історія та культура України, міжкультурна комунікативна компетентність, міжкультурна комунікація, мовна підготовка іноземних студентів.

Актуальність дослідження. Останніми роками інтернаціоналізація перетворилася на один із ключових факторів розвитку сучасної вищої школи, а залучення іноземних студентів стало не лише ознакою цього процесу, а й показником успішності того чи іншого закладу вищої освіти та системи освіти певної країни в цілому. Водночас це породило низку проблем, які пов'язані зі зростанням культурного різноманіття та необхідністю забезпечення успішного міжкультурного діалогу. Тож важливість формування під час навчання міжкультурної компетентності не викликає сумнівів. Утім йдеться не лише про освітній простір. Міжкультурну компетентність можна розглядати як ключовий чинник ефективної взаємодії людей у сучасному суспільстві й передусім між представниками різних культур [12: 14].

Попри сучасну війну українська система освіти та окремі її заклади продовжують шукати нові шляхи організації навчання для іноземних студентів [2]. Основну увагу тепер зосереджено на розвитку дистанційних форм навчання, розширенні міжнародної співпраці, цифровізації та подальшому наближенні до європейських стандартів. Водночас не менш важливим залишається завдання налагодити ефективну міжкультурну комунікацію з іноземними студентами та між окремими групами іноземних студентів. На нашу думку, формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземців ґрунтується не лише на опануванні мови, а й на глибшому розумінні історії, культури та традицій країни навчання, а також пов'язано з можливістю для іноземних студентів репрезентувати власну культуру в новому середовищі.

Аналіз актуальних досліджень. У закордонній історіографії вже з кінця XX століття активно досліджуються проблеми міжкультурної комунікації, формування міжкультурної комунікативної компетентності. Останнім часом дослідники все частіше розглядають міжкультурну комунікацію та міжкультурну інтеграцію у контексті їхньої практичної політичної значущості, зокрема як інструменти розв'язання соціальних та економічних викликів, що постають перед європейськими країнами в процесі інтеграції мігрантів у суспільства, які їх приймають [9].

Слід зазначити, що переважна більшість таких публікацій зосереджена в першу чергу на викладанні та вивченні англійської мови як основи міжкультурної комунікації [14]. Особливу увагу привертають наукові розвідки, присвячені іноземним студентам [18], в яких висвітлені ключові проблеми, пов'язані з міжкультурною комунікацією і залученням студентів-іноземців до освітнього процесу. Такі дослідницькі праці дають змогу розглядати спільноти іноземних студентів як багатовимірні соціальні структури, що динамічно реагують на зовнішні впливи та взаємодіють з іншими соціальними системами [13].

Цінним у контексті пропонованого дослідження виглядає збірник «Intercultural communication» під загальною редакцією Лінг Чена, професора Гонконгського баптистського університету [11]. У виданні представлено огляд міждисциплінарних підходів до осмислення міжкультурної комунікації, які поєднують теоретичні принципи та емпіричні методи з акцентом на їхню практичну значущість. Основну увагу зосереджено на міжособистісній та мережевій комунікації, що здійснюється за посередництва цифрових технологій, а також на аналізі комунікативної взаємодії представників різних культур [11: 503-636].

З новітніх наукових напрацювань, присвячених питанням міжкультурної комунікації, слід виокремити колективні монографії «Communicative competence in a second language» [5] та «Communicating in Intercultural Spaces» [1], які становлять інтерес для аналізу саме комунікативної компетентності, оскільки пропонують всебічний огляд цього поняття в контексті вивчення другої мови та порушують проблему «темного боку» встановлення міжкультурної комунікації через апеляцію до культурних відмінностей [1].

У вітчизняній історіографії найбільш поширеними є праці, в яких українську мову розглядають як єдину основу для формування комунікативної компетентності іноземних студентів, що навчаються в Україні [15]. Серед таких наукових праць у першу чергу необхідно назвати дисертаційну роботу С. Костюк [22], яка дозволяє досягнути різноманіття теоретичних підходів та методик формування міжкультурної комунікативної компетентності у студентів-іноземців.

Таким чином, дослідники теорій міжкультурної комунікації насамперед акцентують увагу на визначальній ролі мови у формуванні комунікативної міжкультурної компетентності. Водночас не можна недооцінювати той факт, що ефективність міжкультурної взаємодії значною мірою зумовлена також рівнем пізнання історико-культурного простору країни перебування. Саме ці компоненти забезпечують іноземним студентам глибше розуміння смислових нюансів і контекстуальних особливостей комунікації, що підвищує їхню здатність адекватно інтерпретувати та вибудовувати міжкультурний діалог.

Разом із тим, питання значення вивчення соціокультурної специфіки країни перебування для формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів здебільшого розглядається фрагментарно та потребує теоретичного осмислення. Недостатня розробленість означеного аспекту в наукових працях слугує підставою для здійснення пропонованого дослідження, спрямованого на подальше з'ясування підходів до формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів у сучасному українському освітньому просторі.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування вивчення історії, культури та традицій України як важливого неможовного компонента формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів та з'ясування його значення для процесу їхньої адаптації до українського освітнього й соціокультурного середовища.

Методологічним підґрунтям статті є міждисциплінарний підхід, який об'єднує теоретичні розробки в галузях міжкультурної комунікації, культурології та освітньої антропології. Такий підхід дає змогу комплексно розглянути процес формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів у контексті опанування ними історії та

культури України. Для виявлення впливу культурного складника на розвиток міжкультурної комунікативної компетентності застосовано метод структурно-функціонального аналізу та елементи педагогічного спостереження.

Постановка наукової проблеми та її значення. У контексті нашого дослідження слід підкреслити, що викладання історії України та української культури іноземним студентам є не лише елементом академічної підготовки, а й одним із перших стратегічних кроків у процесі формування позитивного іміджу України на глобальному просторі. Це навчальне завдання фактично створює підґрунтя для розвитку ефективної міжкультурної комунікації, слугує своєрідним інтелектуальним мостом між представниками різних культурних традицій та спрямоване в майбутнє.

Як уже зазначалося, дослідники теорій міжкультурної комунікації насамперед акцентують увагу на визначальній ролі мови у формуванні комунікативної міжкультурної компетентності. Водночас не можна недооцінювати той факт, що ефективність міжкультурного спілкування значною мірою зумовлена також рівнем опанування знань про історію, культуру та традиції країни перебування. Саме ці компоненти забезпечують іноземним студентам глибше розуміння смислових нюансів і контекстуальних особливостей комунікації, що підвищує їхню здатність адекватно інтерпретувати та вибудовувати міжкультурний діалог.

Як справедливо зазначає професорка кафедри лінгвістики та багатомовних студій Технологічного університету Наньян у Сінгапурі Штефані Штадлер: «На жаль, володіння мовою іншої сторони саме по собі не гарантує успішної взаємодії, і багато розбіжностей у комунікації зумовлені прагматичними відмінностями та культурними уподобаннями щодо певних способів спілкування, тоді як мова виконує лише інструментальну функцію» (переклад наш – Г.Б.) [17: 4], а щоби досягти ефективності в міжкультурній комунікації, необхідно проявляти «готовність та здатність адаптуватися та пристосовуватися до нових соціальних, культурних обставин» (переклад наш – Г.Б.) [7: 21]. Отже, опанування іноземними студентами історії, культури та традицій країни перебування є ключовим чинником, що дає змогу

зменшити вплив культурних розбіжностей на перебіг міжкультурної комунікації в цьому конкретному випадку.

Беручи до уваги теоретичні підходи до міжкультурної комунікативної взаємодії, дослідники яких наголошують на нерозривному зв'язку між мовою та культурним контекстом, доцільно підкреслити, що ефективне опанування іноземної мови неможливе без паралельного засвоєння знань про культуру, історію та ціннісні орієнтації відповідного суспільства. Як свідчить класичне розуміння міжкультурної комунікації, культура не лише виконує функцію педагогічного інструмента для контекстуалізації мовного матеріалу, але й може виступати повноцінним змістовим компонентом навчання [20]. Це означає, що ознайомлення з культурою не є другорядним доповненням до мовної підготовки, а становить окремий рівноцінний вимір формування комунікативної та міжкультурної компетентності. У цьому контексті висловлене й наше твердження про те, що викладання історії та культури України іноземним студентам набуває особливої значущості, оскільки забезпечує глибше розуміння комунікативних норм і смислових нюансів, притаманних українському соціокультурному простору, й здатне впливати на стан міжкультурного спілкування.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до розгляду основного матеріалу, необхідно окреслити, яке саме розуміння комунікативної міжкультурної компетентності покладено в основу цього дослідження, оскільки маємо різноманітні тлумачення та інтерпретації. Міжкультурні комунікативні навички розглянуто як сукупність операційних умінь, що забезпечують здатність здійснювати взаємодію ефективно й гнучко на різних рівнях – змістовому, рівні міжособистісних стосунків та рівні ідентичності – у поєднанні з точними процесами кодування та декодування смислів [4: 515].

Компетентність у науковому дискурсі розглядається як реалізація здібностей і навичок, що проявляється в певному ступені майстерності – зокрема, у вищій точності, швидкості, раціональному використанні зусиль або здатності діяти попри наявні контекстуальні обмеження [4: 747]. В іншому підході компетентність трактується як здатність мобілізувати й застосовувати релевантні цінності, установки, вміння, знання та розуміння для адекватного й ефективного реагування на виклики,

що виникають у конкретному типі ситуаційного чи соціального контексту [4: 66-67].

Міжкультурну комунікативну компетентність на простішому рівні можна визначити як «спілкування з людьми іншої культури іноземною мовою» (переклад наш – Г.Б.) [3: 52-53]. У науковій літературі інколи зазначають, що особливості комунікації людей у міжкультурних ситуаціях зумовлені двома ключовими видами компетентностей: міжкультурною та комунікативною. Втім, обидві вони охоплюють комплекс різних складників, серед яких – особистісні здібності людини, а також ситуативні, тобто контекстуальні чинники, що впливають на перебіг діалогу [8: 67]. У наукових дослідженнях поняття «міжкультурна комунікативна компетентність» нерідко розглядають у взаємозв'язку з низкою споріднених термінів. Наприклад, деякі дослідники визначають його як кроскультурну адаптацію, міжкультурну чутливість, культурний інтелект, транскультурну комунікацію, глобальну компетентність, міжкультурну обізнаність, глобальне громадянство, міжнародну компетентність, міжкультурну взаємодію, міжкультурну комунікативну компетентність, мультикультуралізм тощо [19: 7]. Зокрема, міжкультурна комунікативна компетентність визначена як термін, що «в широкому розумінні означає здатність ефективно й доречно спілкуватися в умовах міжкультурних контактів» (переклад наш – Г.Б.) [20: 249].

Комунікативну компетентність міжкультурної комунікації студентів-іноземців визначають як «здатність доречно співвідносити мовні засоби із комунікативною метою, встановлювати та підтримувати контакти з представниками інших культур, засвоювати досвід соціальної взаємодії, розуміти особливості комунікативної поведінки представників інших національностей як засобу впливу на їх емоційний стан у конкретних комунікативних ситуаціях» (переклад наш – Г.Б.) [22: 50]. Існують два основні підходи до формування міжкультурної комунікативної компетентності: формальне та неформальне навчання. Формальне міжкультурне навчання може відбуватися через освітню програму на всіх рівнях, наприклад, через професійну підготовку, навчання чи роботу за кордоном [6: 6].

Формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів значною мірою відбувається у процесі

формального навчання, зокрема під час опанування таких навчальних дисциплін, як українська мова, історія та культура України. У цьому контексті особливу увагу приділяють тому, яким чином вивчення історії та культури України сприяє розвитку цілісної міжкультурної комунікативної компетентності, що є необхідною передумовою для ефективної та результативної взаємодії в мультикультурному середовищі.

Цілком природно поставити запитання: чому саме для іноземних студентів розвиток цієї компетентності є настільки важливим? Спираючись на висновки провідних дослідників, можна стверджувати, що комунікація є основою формування міжособистісних стосунків, які, у свою чергу, визначають якість і тривалість життя людини. Відтак, вміння ефективно взаємодіяти набуває статусу життєво важливого ресурсу. Зростання рівня комунікативної міжкультурної компетентності пов'язано з покращенням якості міжособистісних взаємин, а поліпшення цих взаємин позитивно позначається на загальній якості життя. Таким чином, розвиток комунікативної компетентності безпосередньо сприяє підвищенню добробуту та життєвого комфорту особистості [4: 532]. Показовим у цьому випадку є те, що дослідники визначають міжкультурну комунікативну компетентність як одну з найбільш прагматичних. Люди зацікавлені в її формуванні, оскільки їм «потрібно жити й, можливо, працювати з людьми, які дотримуються цих практик, або стати частиною їхньої спільноти» (переклад наш – Г.Б.) [10: 12].

У процесі навчання іноземних студентів нерідко акцент робиться на накопиченні знань про цільову культуру, найголовніше завдання, яке перед ними ставлять, полягає в оволодінні «культурними кодами, вбудованими у використання мови, щоб вони могли поводитися подібно до носія мови в конкретних комунікативних контекстах» (переклад наш – Г.Б.) [20: 7]. Під час занять з історії та культури України доцільно приділяти особливу увагу аналізу, інтерпретації та обговоренню культурних відмінностей. Це передбачає розгляд широкого спектра аспектів – від норм етикету, форм звертання та прийнятої у суспільстві комунікативної дистанції, до тем, які традиційно вважаються прийнятними або небажаними для обговорення в певній культурі. Таке системне опрацювання

дозволяє іноземним студентам глибше зрозуміти соціокультурний контекст і відповідно коригувати власні комунікативні стратегії.

Водночас у процесі викладання історії та культури важливо уникати спроб повного нівелювання культурних відмінностей, адже вони є невід'ємною та неминучою умовою формування міжкультурної комунікативної компетентності. Звичайно, взаємодія з представниками інших культур, як безпосередня, так і опосередкована, може супроводжуватися скепсисом, тривогою чи захисними реакціями, що є природною частиною міжкультурної комунікації, адже «культури різняться, і чутливість та розуміння іншої культури є вимогою як успішного спілкування, так і відповідального глобального громадянства» (переклад наш – Г.Б.) [7: 15]. Тому доцільно не лише зосереджувати увагу на репрезентації українських традицій, а й створювати умови, за яких іноземні студенти можуть презентувати власні культурні практики та звичаї в аналогічному контексті. Це сприятиме глибшому усвідомленню культурних відмінностей, які часто є визначальним чинником ефективної міжкультурної взаємодії. Зауважимо, що зазначені репрезентації певних культурних особливостей треба поєднувати з формуванням почуття взаємоповаги та коректності.

Викладачі мають підтримувати культурну чутливість і розуміння відмінностей, щоб забезпечити ефективніші умови навчання, налагодити результативну взаємодію та сприяти глибшому усвідомленню студентами культурних особливостей один одного. Лише «через усвідомлення цінності іншої культури студенти зможуть розвинути внутрішню міжкультурну компетентність» (переклад наш – Г.Б.) [7: 23-24]. Досить часто саме культурні відмінності слугують стимулом для набуття нового досвіду, формування додаткових комунікативних навичок та пошуку ефективних способів зменшення міжкультурних непорозумінь.

Дослідники міжкультурної комунікації підкреслюють, що «незалежно від рівня мовної компетентності, представники різних культур можуть досягати кращого взаєморозуміння завдяки усвідомленню специфіки самого процесу комунікації та соціокультурного тла співрозмовників» (переклад наш – Г.Б.) [7: 45-46]. Таким чином, спільна мова, якою володіють учасники міжкультурної комунікації виявляється недостатньою для повного розуміння партнера по діалогу; необхідними є також знання культурного контексту та рівень культурної взаємоповаги.

Дослідниця міжкультурної комунікації та конфліктології Штефані Штадлер наголошує, що «брак свідомого знання про власні культурні сценарії та сценарії інших не лише підвищує вірогідність конфлікту, але й ускладнює його розв'язання» (переклад наш – Г.Б.) [17: 1]. Отже, ознайомлення іноземних студентів з основами українських традицій і культурних норм суттєво знижує ймовірність комунікативних непорозумінь з українськими студентами та місцевими мешканцями і полегшує їхнє розв'язання. Заняття з історії та культури України надають можливість опрацювати ключові елементи міжкультурної взаємодії – норми поведінки, соціальні очікування, особливості письмового й усного спілкування, а також з'ясувати контексти, в яких ті чи інші комунікативні стилі є доречними або недоречними. Вивчення історичного досвіду українського народу дозволяє виокремити чутливі теми (яких потрібно уникати або до яких звертатися за певних обставин), подолати стереотипи про Україну та українців і тим самим підвищити ефективність міжкультурної комунікації. Такий підхід є важливим як для формування взаєморозуміння в академічній чи соціальній групі, так і для побудови продуктивного діалогу з окремими індивідами, адже «культури, як сукупність індивідів, демонструють певні тенденції, тренди та уподобання, які можуть бути корисними для розуміння дій окремої людини» (переклад наш – Г.Б.) [17: 26-27].

Хоча не всі члени культурної спільноти дотримуються однакових моделей поведінки або не керуються ними з однаковою суворістю та послідовністю, існують певні культурні тенденції та уподобання. Більшість людей дійсно орієнтується на норми поведінки, моделі, тенденції та очікування в межах однієї культури, навіть якщо вони роблять це дещо різною мірою, з невеликими варіаціями та незначними індивідуалізованими уподобаннями. Хоча культурних абсолютів немає, існують видимі культурні тенденції, саме з ними необхідно знайомити іноземних студентів на заняттях з історії та культури України, які слід орієнтувати передусім на практичне застосування отриманих знань, а не на запам'ятовування фактичного матеріалу (дат, прізвищ, імен), який у добу штучного інтелекту втрачає свою актуальність для перевірки знань, особливо в контексті навчання іноземних студентів, які часто не бачать сенсу в опануванні великого за обсягом фактичного матеріалу. Треба прагнути, щоби

студенти після завершення курсу могли застосовувати знання з історії та культури України в реальних комунікативних ситуаціях.

Зрозуміло, що очікувати від когось повного розуміння іншої культури, з якою він зустрічається, неможливо. Однак слід зазначити, що половинчасті спроби зрозуміти культуру також можуть мати зворотний ефект, оскільки це може призвести до формування стереотипів, змінити які дуже важко. Саме тому під час занять з історії та культури України важливо послідовно аналізувати та деконструювати поширені стереотипи щодо українців, української історії та країни загалом. Така робота не тільки допомагає формуванню міжкультурної комунікативної компетентності, але й впливає на просування у світі позитивного іміджу України, оскільки іноземні студенти, після повернення додому або продовжуючи навчання онлайн, сприяють більш об'єктивному сприйняттю України та здатні критично спростовувати хибні уявлення у своїх спільнотах.

Кожне суспільство має власні культурні норми, і для осіб, які навчаються, живуть чи працюють у міжнародному середовищі, критично важливо усвідомлювати ці відмінності. Оволодіння іноземною мовою, хоча й вимагає значних зусиль, може виявитися недостатнім для ефективної міжкультурної комунікації: невербальне чи вербальне використання культурно недоречних форм спілкування часто нівелює позитивний ефект від мовної компетентності та призводить до непорозумінь у міжкультурній взаємодії [17: 79].

Висновки. На основі здійсненого дослідження можна констатувати, що формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів є складним багатовимірним процесом і не може бути зведене виключно до опанування мовних знань та навичок. Ефективна міжкультурна взаємодія передбачає інтеграцію лінгвістичного, культурологічного та історичного складників, які у своїй сукупності забезпечують цілісне розуміння комунікативного контексту країни перебування. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць підтверджує, що володіння мовою є необхідною, але недостатньою умовою для успішної міжкультурної комунікації, оскільки її результативність значною мірою визначається рівнем культурної обізнаності, здатністю до соціокультурної адаптації та розуміння історично зумовлених комунікативних кодів. У цьому контексті вивчення історії, культури та традицій України постає як важливий немовний компонент формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів, що виконує не

лише освітню, а й адаптаційну функцію. Залучення історико-культурного знання сприяє глибшому осягненню смислових і прагматичних нюансів комунікації, полегшує орієнтацію в соціальних нормах і моделях поведінки та створює підґрунтя для більш усвідомленої взаємодії в українському освітньому й соціокультурному середовищі. Водночас такий підхід сприяє формуванню в іноземних студентів цілісного уявлення про країну навчання, що опосередковано впливає на сприйняття України в ширшому міжнародному контексті.

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що історико-культурний компонент навчання слід розглядати як повноцінний змістовий елемент структури міжкультурної комунікативної компетентності, а не як допоміжний додаток до мовної підготовки. Саме він забезпечує концептуальну основу для інтерпретації ціннісних орієнтацій, поведінкових моделей і комунікативних норм, притаманних українському суспільству, та підвищує здатність іноземних студентів до адекватного реагування в міжкультурних ситуаціях. Таким чином, викладання історії та культури України іноземним студентам доцільно розглядати як один із ключових чинників їхньої успішної академічної та соціокультурної адаптації, а також як важливий напрям розвитку міжкультурної комунікативної компетентності в умовах сучасної української вищої школи.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є дослідження ефективності різних педагогічних стратегій і форм навчальної взаємодії (змішаного, дистанційного, проєктного навчання) у розвитку міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів. Доцільним видається вивчення впливу конкретних тематичних модулів з історії та культури України на формування окремих складників компетентності – зокрема, міжкультурної чутливості, прагматичної адаптивності та навичок декодування культурних смислів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані також на порівняльний аналіз міжкультурних освітніх практик у різних країнах, що дозволить визначити оптимальні моделі інтеграції іноземних студентів в освітнє середовище України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Arasaratnam-Smith L. Communicating in Intercultural Spaces. London: Routledge, 2024. 252 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003318415>

2. Bondarenko H. Ukrainian Education in Wartime: Challenges and Problems. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University*. Series: History. 2022. 62. С. 142-159. DOI: doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-06
3. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence: revisited. Bristol, UK; Blue Ridge Summit, 2021. 212 p.
4. Communication competence / edited by A.F. Hannawa, B.H. Spitzberg. Berlin; Boston: De Gruyter Mouton, 2015. 787 p.
5. Communicative competence in a second language: theory, method, and applications / edited by M. Kanwit and M. Solon. New York, NY: Routledge, 2023. 225 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003160779>
6. Deardorff D.K. Manual for developing intercultural competencies: story circles. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2020. 101 p. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9780429244612>
7. Developing intercultural competence through English: focus on Ukrainian and Polish cultures / edited by A. Nizęgorodcew, Y. Bystrov, M. Kleban. Kraków: Jagiellonian University Press, 2011. 152 p.
8. Dombi J. Intercultural communicative competence and individual differences: a model for advanced EFL learners. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2021. 188 p.
9. European multiculturalisms: cultural, religious and ethnic challenges / edited by A. Triandafyllidou, T. Modood, N. Meer. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2012. 214 p.
10. Holliday A. Understanding intercultural communication: negotiating a grammar of culture. London; New York: Routledge, Taylor and Francis Group, 2019. 208 p. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781351139526>
11. Intercultural communication / edited by Ling Chen. Boston; Berlin: Walter de Gruyter, 2017. 654 p.
12. Intercultural competence in higher education: international approaches, assessment and application / edited by D.K. Deardorff, L.A. Arasaratnam-Smith. New York: Routledge, 2017. 311 p.
13. Research with international students: critical conceptual and methodological considerations / edited by J. Mittelmeier, S. Lomer, K. Unkule. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2023. 302 p. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781003290803>
14. Scollon R. Intercultural communication: a discourse approach. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2012. 311 p.
15. Shevchenko O.M., Leshchenko T.O. Formation of intercultural communication in foreign students in the process of learning Ukrainian as a foreign language. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 25(93). С. 145-150. DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-25\(93\)-145-150](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-25(93)-145-150)

16. Spitzberg B.H. Problems, paradoxes, and prospects in the study of communication competence. *Communication competence* / edited by A.F. Hannawa and B.H. Spitzberg. Berlin; Boston: De Gruyter Mouton, 2015. P. 745-755.
17. Stadler S. Conflict, culture and communication. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group, 2020. 179 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429448850>
18. Teaching international students: improving learning for all / edited by J. Carroll and J. Ryan. London; New York: Routledge, 2005. 155 p.
19. Wang X. Developing intercultural competence “at home”: “domestic students” experiences in Chinese universities. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2024. 141 p. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781003456391>
20. Zhu H. Exploring intercultural communication: language in action. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2019. 304 p. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781315159010>
21. Довга Л., Лігус М. «Українська культура» як дослідницьке поле та навчальна дисципліна: пропозиції до вирішення назрілих проблем. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2023. 29 (1). С. 216-235. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-1-12>
22. Костюк С.С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: дис. ... к-та. пед. наук: 13.00.02 / Київський нац. ун-т імені Бориса Грінченка. Кривий Ріг, 2018. 292 с. URL: <https://files.core.ac.uk/download/185262263.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).

Стаття надійшла до редакції 16.09.2025.

Статтю рекомендовано до друку 19.11.2025.

Стаття опублікована 30.12.2025.

Як цитувати: Бондаренко Г. Вивчення історії та культури України як засіб формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2025. Вип. 47. С. 25-41. <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2025-47-02>

STUDYING THE HISTORY AND CULTURE OF UKRAINE AS A MEANS OF FORMING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE AMONG INTERNATIONAL STUDENTS

Hanna Bondarenko

PhD in History, Associate Professor,
Department of Language and Specialized Training

V. N. Karazin Kharkiv National University
(61022, Kharkiv, 4 Svobody Square);
e-mail: abondarenko@karazin.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9991-7561>

The article is devoted to substantiating the role of studying the history and culture of Ukraine as a key factor in forming intercultural communicative competence among international students in higher education. The study analyses contemporary academic approaches to the structure of intercultural communication and establishes that language training alone cannot ensure a full understanding of sociocultural norms without integrating materials of historical and cultural content. The relevance of the work is determined by the need to update methodological approaches to the training of international students, to strengthen the role of humanities in developing intercultural dialogue, and to overcome cultural barriers in the learning process. Teaching the history of Ukraine and Ukrainian culture to international students acquires particular significance, as it performs not only an educational but also an important image-building function, contributing to the formation of a holistic understanding of Ukraine in the global context.

The purpose of the article is to determine the importance of cultural and historical training of international students as a necessary condition for effective intercultural interaction, which ensures a deeper understanding of the semantic, pragmatic, and contextual features of communication in Ukrainian society. The methodological basis of the study is an interdisciplinary approach that combines developments in intercultural communication theory, cultural studies, and educational anthropology. To clarify the impact of the cultural component on the formation of intercultural communicative competence, the study employs the method of structural-functional analysis and elements of pedagogical observation.

The obtained results demonstrate that materials on the history, culture, and national traditions of Ukraine contribute to forming a holistic cultural perspective, expand the context of educational interaction, enhance motivation, and create conditions for the development of communicative flexibility. It is revealed that systematic work with cultural meanings and value orientations significantly strengthens students' ability to interpret cultural differences, increases tolerance, and ensures more effective adaptation to the Ukrainian sociocultural environment. The findings have practical significance for developing methodological recommendations and curricula aimed at improving the system of intercultural training of international students under conditions of university internationalization.

Keywords: *intercultural communication, intercultural communicative competence, international students, history and culture of Ukraine, language training of international students.*

REFERENCES

1. Arasaratnam-Smith, L. (2024). *Communicating in Intercultural Spaces*. London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003318415>

2. Bondarenko, H. (2022). Ukrainian Education in Wartime: Challenges and Problems. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: History*, 62, pp. 142-159. DOI: doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-06
3. Byram, M. (2021). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: revisited*. Bristol, UK; Blue Ridge Summit.
4. Hannawa, A.F., Spitzberg, B.H. (Eds.). (2015). *Communication competence*. Berlin; Boston: De Gruyter Mouton.
5. Kanwit, M., Solon, M. (Eds.). (2023). *Communicative competence in a second language: theory, method, and applications*. New York, NY: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003160779>
6. Deardorff, D.K. (2020). *Manual for developing intercultural competencies: story circles*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9780429244612>
7. Niżegorodcew, A. (Ed.), Bystrov, Y. (Ed.), Kleban, M. (Ed.). (2011). *Developing intercultural competence through English: focus on Ukrainian and Polish cultures*. Kraków: Jagiellonian University Press.
8. Dombi, J. (2021). *Intercultural communicative competence and individual differences: a model for advanced EFL learners*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
9. Triandafyllidou, A., Modood, Meer, N. (Eds.). (2012). *European multiculturalisms: cultural, religious and ethnic challenges*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
10. Holliday, A. (2019). *Understanding intercultural communication: negotiating a grammar of culture*. London; New York: Routledge, Taylor and Francis Group. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781351139526>
11. Chen, L. (Ed.). (2017). *Intercultural communication*. Boston; Berlin: Walter de Gruyter.
12. Deardorff, D.K., Arasaratnam-Smith, L.A. (Eds.). (2017). *Intercultural competence in higher education: international approaches, assessment and application*. New York: Routledge.
13. Mittelmeier, J., Lomer, S., Unkule, K. (Eds.). (2023). *Research with international students: critical conceptual and methodological considerations*. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781003290803>
14. Scollon, R. (2012). *Intercultural communication: a discourse approach*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
15. Shevchenko, O.M., Leshchenko, T.O. (2025). Formation of intercultural communication in foreign students in the process of learning Ukrainian as a foreign language. *Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy". Philology Series. Ostrog*, 25(93), pp. 145-150. DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-25\(93\)-145-150](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-25(93)-145-150)

16. Spitzberg, B.H. (2015). Problems, paradoxes, and prospects in the study of communication competence. *Communication competence*. Hannawa, A.F., Spitzberg, B.H. (Eds). Berlin; Boston: De Gruyter Mouton, pp. 745-755.
17. Stadler, S. (2020). *Conflict, culture and communication*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429448850>
18. Carroll, J., Ryan, J. (Eds.). (2005). *Teaching international students: improving learning for all*. London; New York: Routledge.
19. Wang, X. (2024). *Developing intercultural competence “at home”: “domestic students” experiences in Chinese universities*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781003456391>
20. Zhu, H. (2019). *Exploring intercultural communication: language in action*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. DOI: <https://doi-org.proxyiub.uits.iu.edu/10.4324/9781315159010>
21. Dovga, L., Ligus, M. (2023). “History of Ukrainian Culture” as a research field and academic discipline: suggestions for solving pressing problems. *Philosophy of Education*. 29 (1), pp. 216-235 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-1-12>
22. Kostyuk, S.S. (2018). Foreign students’ intercultural communication competences development at the basic stages of Ukrainian language. *Manuscript*. Kryvyj Rig [in Ukrainian]. Available at: <https://files.core.ac.uk/download/185262263.pdf> [Accessed 12 Sept. 2025].

The article was received by the editors 16.09.2025.

The article was recommended for printing 19.11.2025.

The article published 30.12.2025.

In cites: Bondarenko H. (2025). Studying the history and culture of Ukraine as a means of forming intercultural communicative competence among international students. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. 47, pp. 25-41. <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2025-47-02> [in Ukrainian]